

Thema: 'Goed kijken om beter te horen'

Hallo Piet,

Vanmorgen tegen de straffe oostenwind ingelopen. Mijn twee honden maken ruzie om een stok.

Mijn gedachten dwalen af naar de kust en de aanname dat het water in de Eems een woest beeld zal geven en... opeens is ze er.

Wilma. Ongewenst ter wereld gekomen, geslagen, gevlucht in de armen van de jongen die haar wilde redden en ging slaan. Ze is er mensenschuw van geworden en verdwaald in wat mensen "gezond sociaal verkeer" noemen. Wanneer ze zichzelf wat aan dreigt te doen heet ze een gevaar voor zichzelf en/of haar omgeving en kan ze (want moet van de burgemeester) worden opgenomen.

Een medepatiënte vertelt haar over haar contact met mij en zo maakt ze schoorvoetend contact. Het klikt of ze voelt zich voldoende veilig, hoe dan ook we zitten wekelijks tegenover elkaar. Langzaam maar zeker zet ze stappen vooruit. Er gebeuren onderweg kleine wondertjes in termen van dingen achter zich kunnen laten juist door er zelf veel regie over te pakken en zaken (soms ritueel met de pastor) 'over te doen' en ze wordt sterker. Dan ontstaat het onvermijdelijke moment van **nadenken over een leven buiten de zorg en de hulpverlening**. Wat voor veel mensen aantrekkelijk lijkt ('Ik kan het zelf en ben de afhankelijkheid te boven gekomen') is voor anderen juist een doodenge aangelegenheid. Die veronderstelling hebben we bij Wilma ook, maar we krijgen dat niet boven water. "Wilma, je bent zo ver gekomen. Wat heb je nog nodig om ons gedag te kunnen zeggen en de toekomst voor jezelf op te eisen?" Geen antwoord of het moeten al alle mogelijke klachten en klachtjes zijn die om uitstel van ontslag vragen.

We raken in een impasse.

In de veiligheid van het ritme van de groep en de dag binnen de zorginstelling oogt ze als een vrijwilligster en niet als patiënt. Maar ja, er is een termijn van 6 maanden behandeling en die is al eens opgerekt. We praten over beschermd wonen, maar iedereen voelt zich daar ongemakkelijk bij. Wilma is intelligent en doet zichzelf tekort met een dergelijke toekomst.

Op een winderige voorjaarsdag zeg ik: "Wilma ik voel me duf in mijn hoofd. Ik wil wel even uitwaaien. Vind je het goed dat we een ijsje halen in Termunterzijl op de dijk?" Dat lijkt Wilma gezellig, "want veel heb ik voor ons gesprek toch niet in te brengen." Zo rijden we de 11 kilometer naar de kust. Wilma geniet van de rit, het zonnetje op de huid achter de autoruit, en vindt het een gouden idee om van deze mooie middag spontaan zo'n uitstapmiddag te maken.

Ik parkeer de auto bij het visrestaurant aan de voet van de dijk bij het jachthaventje. Ik kom daar graag. Het is een pittoresk plekje waar de wereld zo anders ruikt en voelt dat je makkelijk loslaat wat je bezighoudt. Ik krijg er altijd een beetje een vakantiegevoel. Dat komt ook door het haventje. Het is klein en beschermd door twee mooie hoge dijklichamen die als de armen van het Sint Pietersplein elk een kant van de sluis stutten. De sluisdeuren staan altijd open. Je kunt zo de Dollard inkijken. Daarachter ligt de wereld. Je vaart rechtstreeks naar Nieuw Zeeland als je wilt. Alleen bij storm en springvloed zijn de deuren dicht. In het haventje mooie oude vissersboten voor de garnalenvangst samen met van die mooie ranke witte zeiljachten voor tochten naar Scandinavische fjorden. Dagdromen is daar geen kunst, maar een vanzelfsprekendheid.

Met een ijsje in de hand beklimmen we de trap de dijk op. Ik ben er als eerste en kijk het haventje in. De straffe wind geeft een prachtige golfslag op de Dollard. Je moet daar nu niet zijn. Veel te gevaarlijk op een kleine zeilboot. Je kunt alleen op de stormfok varen. Met meer zeil zul je kapseizen.

Ik voel me heerlijk met die wind om mijn hoofd en de beschutting van het haventje. Wilma volgt even later en komt naast me staan. Ik voel haar verstrakken. *“Kijk, Kijk dan toch, dat is het. Dat bedoel ik!!”* roept ze. Ik kijk verschrikt opzij, want begrijp niet wat haar zo opwindt. *“Wat Wilma, Wat!” “Nou dat”* Ze wijst naar de openstaande sluisdeuren en barst in huilen uit.

“Waarom raakt dit je zo?” vraag ik.

Ze draait zich om en wenkt me met haar hand mee te komen. In de auto heeft ze weer tekst.

“Jullie zeggen steeds dat ik met ontslag kan. Maar ik ben veel te bang om zonder jullie te leven. Dan kan het allemaal terugkomen. Net als een klein bootje op de gevaarlijke open zee. In de haven liggen de boten mooi rustig te dobberen, maar achter die deuren ben je je leven niet meer zeker. Als het weer omslaat, dan berg je. Dat voel ik net zo.”

Met toestemming van Wilma breng ik deze ervaring in, in het behandelteam en ik krijg de opdracht om met Wilma na te denken over een plan dat voldoende veiligheids garanties heeft voor haar om de uitdaging van een ontslag aan te kunnen.

Ze woont al weer jaren in een Noord Gronings dorp met een goeie vent. We hebben een ontslag met afnemende mogelijkheid van ons kunnen inroepen en een nazorgperiode waarin ik haar frequent en van lieverlee laagfrequent bezocht. Dat heeft geholpen om de gevonden sterkte en stevigheid te borgen en vast te houden.

Wat mij hielp, was het cadeautje om te kunnen horen door beter te kijken.

Pastoraat is soms gewoon té talig om de ander werkelijk te kunnen verstaan.

Herken je dat?

Tot schrijfs,

Bert.

Beste Bert,

Jouw verhaal maakt duidelijk, dat pastoraat niet iets vanzelfsprekend is. Je kunt wel een eindje meelopen met de ander, zelf het idee hebben, dat je ook echt meeloopt met het verhaal van de ander, maar als dat niet bevestigd wordt door de ander loop je kans dat de ander uit zicht en gehoor verdwijnt... Er is zelfs een kans, dat de ander zich plooit naar het verhaal, dat jij ervan gemaakt hebt (en natuurlijk heel goed door jou bedoeld), alleen al om in elk geval door jou niet afgewezen te worden. En misschien ook wel met de gedachte, als ik nu maar doe wat hij zegt, hij zal wel weten wat het beste voor mij is.

Mensen met problemen zijn ook vaak mensen, die niet zoveel waarde hechten aan hun eigen oordeel of gevoel.

Wat dat betreft heb je het wel getroffen met Wilma, die zich liever onttrekt aan het zorgplan (dat natuurlijk met zorg is opgesteld, op grond van de ervaringen met Wilma), en die niet of slechts heel aarzelend wil communiceren. Dan ontstaat (handelings)verlegenheid bij de zorgverleners, met daarbij dan ook de ontdekking, dat iemand in elk geval **basis vertrouwen**

nodig heeft om überhaupt stappen te durven doen, zowel in het uiten als in durven handelen.

De setting van het pastoraat hoort buiten de setting van de zorg te staan, ook al hoort zij bij goede zorg en wordt zij ook vergoed uit de zorg, waar zorgvragen geformuleerd worden en waar een zorgplan met doelstellingen opgesteld wordt, inclusief een tijdspad. Geestelijke verzorging heeft de functie van een vrijplaats, los van de bemoeienis van de zorg of het belang van de organisatie... Het gaat om de persoon van de cliënt(e)! Dat geeft ruimte, maar ook dan is het niet vanzelfsprekend, dat er geuit kan worden. Het gaat immers om de uiting van diepere gevoelens en niet om het beschrijven ervan of van het gedrag.

De valkuil is het gesprek. Want in de zorg vindt immers ook alles plaats in de vorm van een gesprek, met aandacht voor de rationele benadering. Want die is meer objectief, en kan nagerekend worden op basis van kennis, argumenten en interpretatie van gedrag.

En dan heb jij even **aandacht voor heel de mens**: samen in een buiten-situatie. En dan gebeurt het via de zintuiglijke wereld. Daar leven en beleven wij immers de dingen van ons leven. Daar zijn ook de associaties te vinden, die onze gevoelens in beeld kunnen brengen die we ze zelf niet altijd rechtstreeks kunnen benoemen. Door beschadiging, angst of zelfverwijt.

Goed kijken om beter te horen.

Eigenlijk zeg je: het gaat in het pastoraat om heel de mens, en niet alleen dat wat er van hem/haar in woorden beschreven of geïnterpreteerd kan worden.

Die **hele mens** (inclusief wat hem/haar is overkomen) is ons uitgangspunt. Daarvoor kun je hem/haar beter eerst ontmoeten dan van te voren kennis te nemen van het zorgplan.

Dan pas kan er ruimte ontstaan, vanuit het gevoel van de ander: **'ik ben in beeld, ik word niet bekeken maar gezien...'**

Ik zeg bewust 'kan', want vertrouwen komt heel aarzelend, en zal wederzijds bevestigd moeten worden om te kunnen groeien... Maar dat hoef ik jou niet te vertellen.

Hoe blijf je er mens bij? Dat is een vraag in de zorg, en eigenlijk ook wel in het leven zelf. En dat geldt ook voor de pastor! Pastoraat kan nooit alleen maar een rol zijn, je mens-zijn, met alle zintuigen die daarbij horen, is daarbij in het geding.

Tot zover maar eens,

Piet